

УДК 811.111:81'373

**МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ НАВЧАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ У
КУРСІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ ДЛЯ
СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МАРКЕТИНГ»**

Кравченко Т.М., Брецько І.І., Бопко І.З.

**METHODS AND TECHNIQUES OF TEACHING TERMINOLOGICAL
VOCABULARY IN THE COURSE OF ENGLISH LANGUAGE OF PROFESSIONAL
ORIENTATION FOR STUDENTS OF THE SPECIALTY "MARKETING"**

Kravchenko Tetiana, Brecko Iryna, Bopko Ihor

В процесі вивчення іноземної мови професійного спрямування особливого значення набуває проблема засвоєння терміна як з погляду структурно-семантичних особливостей, так і необхідності вдосконалення навичок його перекладу. Перед студентом постає питання опанування вузькоспеціалізованої фахової лексики. А для викладача актуальним залишається пошук найбільш ефективних методів вивчення та засвоєння термінології. Метою статті є огляд основних характерних особливостей терміну, вивчення поширених проблем, з якими стикаються студенти у процесі опанування фахової термінології, та визначення найбільш ефективних шляхів вивчення професійно-орієнтованої термінології студентами спеціальності «Маркетинг». Для розв'язування поставлених завдань використано такі методи наукового дослідження: теоретичний аналіз наукових літературних джерел, синтез, узагальнення, порівняння, конкретизація. У статті проаналізовано передумови та значення процесу вивчення фахової термінології студентами спеціальності «Маркетинг»; охарактеризовано удосконалення процесу вивчення термінів; досліджено процес використання термінів під час опрацювання текстів; визначено мету та основні тенденції вивчення фахової термінології; охарактеризовано основні форми роботи з термінами; вивчено особливості використання деяких форм специфічних термінів; досліджено ефективність використання освітніх веб-ресурсів та новітніх інформаційних технологій у навчанні фахової термінології студентів спеціальності «Маркетинг». Наукова новизна полягає у впровадженні нових підходів до вивчення термінологічної лексики, які створюють передумови для інтенсифікації освітнього процесу. Практичне значення отриманих результатів полягає у використанні різноманітних технік та методів навчання термінологічної лексики.

Ключові слова: методи навчання, прийоми навчання, професійно-орієнтована лексика, фахова термінологія, інформаційні технології.

In the process of studying a foreign language of professional orientation, the problem of assimilating the term from the point of view of structural and semantic peculiarities and the need to improve the skills of its translation becomes of particular importance. A student faces the question of mastering a specialized vocational vocabulary. And for the teacher, the search for the most effective methods of studying and mastering terminology remains relevant. The purpose of the article is to review the main features of the term, to study the common problems faced by students in the process of mastering professional terminology, and to identify the most effective ways to learn professionally-oriented terminology by students in the specialty Marketing. The following methods of scientific research have been used for solving the tasks: theoretical analysis of scientific literary sources, synthesis, comparison, specification. The article analyzes the preconditions and significance of the process of studying professional terminology by students of the specialty "Marketing"; improvement of the process of studying terms has been described; the process of using the terms during the processing of texts has been investigated; the purpose and main tendencies of the study of professional terminology have been determined; the main forms of work

with terms have been described; the features of the use of some forms of specific terms have been studied; the effectiveness of using educational Web resources and the newest information technologies in the training of terminology of students of speciality "Marketing" has been researched. Scientific novelty is the introduction of new approaches to the study of terminology, which create the prerequisites for the intensification of the educational process. The practical significance of the results obtained is the use of a variety of techniques and methods for teaching the terminology vocabulary.

Key words: *teaching methods, teaching methods, professionally oriented vocabulary, vocational terminology, information technologies.*

На сучасному етапі розвитку українського освітнього простору все більше уваги приділяється відповідності рівня кваліфікації майбутнього фахівця спеціальності «Маркетинг» європейським стандартам. З розширенням міжнародної співпраці володіння іноземною мовою стало невід'ємною складовою професійної компетенції та успішної кар'єри сучасного фахівця.

Останні роки відбувається інтернаціоналізація суспільного життя, що вимагає детального дослідження, оскільки в багатьох сферах постійно з'являються нові поняття, які потребують якісного перекладу [4, с.3]. Саме тому в процесі вивчення іноземної мови професійного спрямування особливого значення набуває проблема засвоєння терміна як з погляду структурно-семантичних особливостей, так і необхідності вдосконалення навичок його перекладу. Перед студентом постає питання опанування вузькоспеціалізованої фахової лексики. А для викладача актуальним залишається пошук найбільш ефективних методів вивчення та засвоєння термінології.

Проблемами термінології глибоко та ґрунтовно займалися такі лінгвісти як Д.С. Лотте, Т.Л. Канделакі, В.П. Даниленко, Г.О. Винокур, К.Я. Авербух, В.І. Карабан, та інші. Значна кількість вчених та лінгвістів у різні роки займалися проблематикою перекладу інтернаціональної лексики, а саме: В.В. Акуленко, А.Д. Швейцер, Р.А. Будагов, Л.І. Борисова, В.М. Комісаров, І.В. Корунець та інші. Методологічні засади вивчення термінології досліджуються в наукових працях Т.І. Панько, З. Куньч, Ю.А. Зацний, Т.О. Пахомової, О.В. Столярської, О.О. Баловневої та інших.

Метою даної статті є огляд основних характерних особливостей терміну, вивчення поширених проблем, з якими стикаються студенти у процесі опанування фахової термінології, та визначення найбільш ефективних шляхів вивчення професійно-орієнтованої термінології студентами спеціальності «Маркетинг».

Проблема вивчення термінологічної лексики була і є актуальною у сучасній методичній науці. Термінологічна лексика необхідна студентам насамперед для читання спеціальних текстів за фахом з метою отримання професійної інформації, а також для ведення професійно-орієнтованої бесіди або дискусії із зарубіжними фахівцями, при написанні рефератів, анотації чи будь-якого повідомлення.

Як свідчить практика, на початковому етапі вивчення англійської мови професійного спрямування студенти більш зацікавлено й продуктивно опрацьовують термінологію сучасних текстів науково-популярного стилю або періодичних видань за фахом. Натомість студенти старших курсів, в яких уже сформовано предметно-понятійну базу, які розуміють терміни рідною мовою, опрацьовують самостійно термінологію з неадаптованих текстів наукового стилю. Такий вид „ознайомлювального” або „пошукового” читання необхідний студентам для підготовки до написання рефератів, доповідей тощо, так і для їх майбутнього професійного росту, поглиблення знань з фаху. Таким чином студент не лише отримає певну суму знань та навичок, але й навчиться самостійно оперативно використовувати отриману інформацію у повсякденній діяльності.

Розвиток цивілізації супроводжується появою численних термінів, а фахова лексика складає переважну частину сучасного лінгвістичного фонду. Особливого значення надається дослідженню структурно-семантичних особливостей терміну, особливостям його перекладу.

На початковому етапі студенти знайомляться з поняттям «термін», його основними ознаками та характеристиками, що відрізняють його від звичайних слів, а саме: однозначність, точність, стислість, нейтральність, вмотивованість, системність та простота.

З основними вимогами до терміну співвідносяться і його основні ознаки, які виділяють термін у складі спеціальної лексики: специфічність використання (кожний термін належить до спеціальної галузі знань); дефінійованість (наявність наукової дефініції); точність значення (яка встановлюється дефініцією); контекстуальна стійкість (значення терміну є зрозумілим без контексту і мало залежить від контексту); стилістична нейтральність (термін не залежить від стилю тексту); езотеричність (точне значення терміну відоме тільки спеціалістам); номінативний характер (термін – це зазвичай іменник або словосполучення на основі іменника); відтворюваність у мовленні (яка є важливою для словосполучень) [3].

Процес утворення нових термінів пов'язаний з появою нових наукових ідей та напрямків досліджень, розробкою нової техніки, створенням нових технологічних процесів. Нові терміни, що відсутні в словниках, зазвичай є носіями найбільш важливої інформації для одержувача повідомлення.

Основними способами творення термінів є:

- семантичний спосіб,
- словотвірний спосіб,
- синтаксичний спосіб (використання словосполучень для назви науково-технічних

понять.

Термінологічна лексика посідає помітне місце у словниковому складі будь-якої розвинутої літературної мови. Безперервно поповнюючись новими одиницями, вона становить ту частину словника, розвиток якої відбувається найбільш інтенсивно. Вивчення особливостей перекладу термінів важливе не тільки через вагому поширеність даного явища, але також з огляду на важливість реальності відбиття навколишньої дійсності при перекладі. Окрім цього, подібні дослідження необхідні для розвитку науки та вдосконалення процесу утворення нових термінів у різних сферах науки та техніки.

За мірою поширеності в англійській мові професійного спрямування помітне місце займає інтернаціональна лексика, а її переклад має свої особливості. Проблема перекладу даної категорії слів на сьогоднішній день є однією з найбільш актуальних проблем теорії та практики перекладу. До інтернаціональної лексики зазвичай належать слова, що виникають у результаті взаємовпливу мов або їх збігів зовні.

Згідно з аналізом проведених досліджень відомо, що інтернаціональні слова потрапляють у ту чи іншу мову або завдяки запозиченню з іншої мови, або внаслідок того, що дві мови запозичували відповідне слово з якої-небудь третьої мови (наприклад, з латинської або грецької). Вони збагачуються новими зв'язками, вступають у нові сполучення і нерідко потребують вибору нових перекладацьких еквівалентів, незареєстрованих у словниках. Найбільша кількість помилок, які допускаються у перекладах виникають саме через вищевказаний лексичний феномен, що створює труднощі під час перекладу.

Детальне вивчення словників та довідників дозволяє узагальнити найпоширеніші способи перекладу інтернаціональної лексики наступним чином:

- переклад через транскрибування або передача звукової структури,
- переклад за допомогою транскрибування,
- описовий переклад, переклад через синонімічну заміну.

Не менш поширеною проблемою, з якою стикаються студенти у процесі опанування англійської мови професійного спрямування, є переклад псевдоінтернаціональних термінів, які частіше асоційовані та ототожнювані у двох мовах за змістом або вживанням, але не

повністю відповідають або навіть повністю не відповідають один одному.

На кожному етапі вивчення англійської мови професійного спрямування термін залишається в центрі уваги, починаючи з поступового засвоєння загальних лексичних одиниць, що крок за кроком перетворюється на опанування фахової термінології.

Беручи до уваги складність та багатогранність як самого поняття «термін», так і проблеми його перекладу, викладач англійської мови професійного спрямування стикається з необхідністю організації такого процесу навчання, яке б створило найбільш ефективні умови для вивчення фахової термінології. Дуже часто засвоєння професійної лексики відбувається паралельно з вивченням фахових дисциплін, що певною мірою полегшує не тільки розуміння, але й запам'ятовування значної кількості термінів. Консультації викладачів фахових дисциплін безумовно сприяють засвоєнню професійної лексики.

Необхідно використовувати науково-популярні тексти на початковому етапі тому, що такі тексти мають бути зрозумілими і для викладачів іноземної мови, які є передусім спеціалістами з мови, а не з фаху підготовки студентів. Тому коли викладач англійської мови добре розуміє суть викладених у навчальному тексті економічних чи інших проблем, то дискусія чи обговорення прочитаного буде носити предметний характер, студенти будуть поєднувати і збагачувати свої знання з іноземної мови.

Вивчення професійно-орієнтованої термінології студентами спеціальності «Маркетинг» має носити послідовний та системний характер. Як правило, хід занять з іноземної мови організується таким чином, що засвоєння термінів відбувається у процесі роботи над спеціалізованими текстами. Регулярність такого виду роботи забезпечує поступове оволодіння певною фаховою терміносистемою. Під час роботи над професійно-орієнтованим текстом слухачем стає ведення словників, що містять терміни певного фаху з наданим перекладом. Це надає можливість не лише систематизувати знання, але й полегшує їх засвоєння.

Однак сучасний студент часто сприймає процес навчання через тісний зв'язок з новітніми технологіями. Що стосується вивчення термінології, то словникову роботу викладачу допомагають організувати дистанційні засоби навчання. Через обмежену кількість практичних занять англійської мови на факультетах процес навчання часто переміщується в площину самостійної роботи.

Особливість дистанційної освіти полягає в тому, що студенти залучаються до активної участі у процесі навчання. Це зумовлює зосередження на якості навчального плану з урахуванням потреб та індивідуального розвитку кожного студента. У реалізації цієї мети окремої уваги викладачів заслуговує спеціалізоване програмне забезпечення Moodle – платформа підтримки дистанційної освіти.

Основний потенціал Moodle полягає у тому, що курси містять ресурси та активні елементи. Серед них найчастіше використовуються 20 різновидів активних елементів, таких як форуми, глосарії, завдання, вікторини, опитування, бази даних та інші. Головне завдання викладача полягає у поєднанні цих елементів у послідовні групи, що допоможуть спрямувати студентів правильним шляхом навчання. Таким чином, кожний активний елемент може базуватися на результатах попереднього. Moodle дозволяє викладачу створювати все нові сценарії оволодіння термінами, комбінуючи різні можливості платформи. У свою чергу студентам надається більша гнучкість у виконанні завдань та їх контролі.

Однак сучасні технології не завжди стають надійним помічником у процесі оволодіння професійно-орієнтованою термінологією. Готуючись до заняття з англійської мови та виконуючи завдання на переклад фахових текстів, майже кожен студент користується комп'ютерними перекладачами. Однак аналіз таких робіт ілюструє всі недоліки машинного перекладу, найпоширенішим з яких є невідповідність фаху або темі. Тому студенти під керівництвом викладача мають прийти до висновку, що незамінним помічником у роботі з науково-технічним текстом має стати не комп'ютерний перекладач, а

технічний словник. Одним з таких словників є онлайн-словник Мультитран, який не лише має професійне спрямування у найрізноманітніших галузях, але й постійно оновлюється фахівцями та професійними перекладачами. Робота зі словниками такого типу не лише забезпечує ефективне засвоєння термінології, але й значно підвищує мотивацію студентів до навчання іноземної мови, сприяючи активному розвитку майбутнього фахівця.

Ефективне засвоєння професійної лексики відбувається паралельно з вивченням фахових дисциплін та носить послідовний та системний характер. Регулярна робота над текстом професійного спрямування забезпечує оволодіння базовою терміносистемою певної галузі, а дистанційні засоби навчання та новітні інформаційні технології допомагають організувати цей процес на якісно новому рівні.

Список використаних джерел

1. Арсенюк В.П. Українське термінознавство / В.П.Арсенюк. – Львів: Світ, 1994. – 215 с.
2. Баловнєва О.О. Особливості перекладу англійської науково-технічної термінології / О.О.Баловнєва.– Ж.: Житомирський державний університет, 2004. – 11 с.
3. Вакуленко М.О. Сучасні проблеми термінології та української наукової термінографії / М.О.Вакуленко. – К.: ВПЦ Київський університет, 2009. – 64 с.
4. Ванников Ю.В. Научно-технический перевод / Ю.В. Ванников. – М.:Наука, 1987. – 256 с.
5. Вихристюк Л.С. Термінотворення у науково-технічній літературі / Л.С. Вихристюк. – Слов'янськ: Донбаський державний технічний університет, 2005. – 26 с.
6. Гореликова С. Н. Природа термина и некоторые особенности терминообразования в английском языке / С.Н.Гореликова // Вестник ОГУ. – 2002. – №87. – С.21-31.
7. Зацний Ю.А. Сучасний англomовний світ і збагачення словникового складу / Ю.А.Зацний. – Львів: ПАІС, 2007. – 228 с.
8. Канделаки Т.Л. Значение терминов и системы значений научно-технических терминологий. Проблемы языка науки и техники: логические, лингвистические и историко-научные аспекты терминологии / Т.Л.Канделаки. – Москва, 1970. – 232 с.

References

1. Arsenyuk, V.P. 1994. *Ukrayins'ke terminoznavstvo [Ukrainian Terminology]*. Lviv: The world.
2. Balovnyeva, O.O. 2004. *Osoblyvosti perekladu anhliys'koyi naukovo-tekhnichnoyi terminolohiyi [Features of the translation of English scientific and technical terminology]*. Zhytomyr: Zhytomyr State University.
3. Vakulenko, M.O. 2009. *Suchasni problemy terminolohiyi ta ukrayins'koyi naukovoyi terminohrafiyi [Modern problems of terminology and Ukrainian scientific terminology]*. Kiev: Publishing and Printing Center "Kyiv University".
4. Vannykov, Yu.V. 1987. *Nauchno-tekhnycheskyy perevod [Scientific and technical translation]*. Moscow: Science.
5. Vykhrystyuk, L.S. 2005 *Terminotvorennya u naukovo-tekhnichniy literaturi [Terminology in scientific and technical literature]*. Slavyansk: Donbass State Technical University.
6. Horelykova, S. N., 2002. *Pryroda termyna y nekotorye osobennosty termynobrazovanyya v anhlyyskom yazyke [The nature of the term and some features of term formation in English]*. *Bulletin of OSU*, 87, pp. 21-31.
7. Zatsnyy, Yu.A. 2007. *Suchasnyy anhломovnyy svit i zbahachennya slovnykovoho skladu [Modern English-speaking world and enrichment of vocabulary]*. Lviv: PAIS.
8. Kandelaky, T.L. 1970. *Znachenye termynov y systemy znachenyy nauchno-tekhnycheskykh termynolohyy. Problemy yazyka nauky y tekhniky: lohychyskye, lnhvystychyskye y ystoryko-nauchnye aspekty termynolohyy [Meaning of terms and value systems of scientific and technical terminology. Problems of the language of science and technology: logical, linguistic, and historical-scientific aspects of terminology]*. Moscow.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>